

Ulf Erdmann Ziegler

Pomona

Pomona 133 byla u dětí oblíbená, pravděpodobně proto, že televize byla v místnosti přímo nad zahradou, nebo možná ještě pravděpodobněji, že pro ni neplatila žádná pravidla. A tak se děti třeba usadily na bílém plyšovém koberci jako hejno tučňáků na ledové kře, aby se dívaly na Sezamovou ulici a na to, co se vysílalo potom, a pak se mezi sebou začaly kvůli programu přít. Nato se skupinka rozpadla, vítězové zůstali sedět před přístrojem celí rozpačtí, protože ostatní od nich odešli, a ti v zahradě mezitím obdivovali volavku popelavou nebo vysílali kouřové signály z domu ve stromě. Schullerovi tím chtěli dokázat, že „děti si najdou svou vlastní cestu mediální džunglí. Možná lépe než my sami,“ jak říkal Petrus Schuller, což se ovšem u ostatních rodičů nesetkalo se souhlasem.

Hannelore Schillerové nijak nevadilo, že se děti dívají na sladáky a napodobují pak z nich v zahradě nejkrásnější trapasy. Pochyby ji přepadly, až když se Marlena začala ještě v předškolním věku zajímat o westerny, o složité příběhy kolem práva a zákonů, které končily přestřelkami, takže když se v Pomoně 133 otevřela okna, bylo to tam jako v seriálu Bonanza. Ze svého ateliéru to všechno sledovat nemohla, ale určitě nebylo dobrým znamením, když Marlena trvala na tom, že se nebude dívat na všechno, ale jen na začátek a konec, a zvykla si pak vypínat zvuk.

Někdy si Hannelore Schullerová kladla otázku, spíš pro sebe a rétoricky, jak se sem vlastně dostala. Na to můžeme odpovědět: přejela dauphinem přes lanový most ze staré části Düsseldorfu do Oberkasselu, kde se v přístavu ztratila a zamířila do nové části Neußu, orientujíc se podle katedrály, odtamtud se na jihu dostala ven a o něco později vjela na ovocnou plantáž, už rozparcelovanou a zčásti neobdělanou, zčásti zastavěnou. To bylo poprvé. Zpátky do Düsseldorfu, třetí patro v Unterbilku, dvakrát rozkvetly jabloně a ani si na to nevzpomněla, nebo jen s neurčitými sympatiemi. Druhý výlet, Lora už s hruškovitou siluetou šestého měsíce, v následujícím týdnu podepsali nájemní smlouvu na Pomonu 105, oba, Petrus Schuller, Hannelore Schullerová, 20. srpna 1963 – kolegové v agentuře si z nich utahovali: stěhujete se snad do nějaké zahrádky nebo co? –, ještě vyměnili auto, bledou dauphinku za červenou alfu, aby si lidé v oknech řadových domů nemysleli, že snad patří k nim. Což byla pravda jen napůl, protože nikdo jiný v Pomoně nebyl „od reklamy“; a napůl nesmysl, protože každý, kdo měl děti, si tu u sousedů půjčoval máslo a mléko.

V noci na 23. listopadu, to už začaly porodní bolesti, kolem ní šuška o fatální zprávě z Ameriky, byla vržena do převratné doby, oloupena o lehkost, o

ochrannou slupku, která ji obklopovala. Petrus bájil o účtování s „katolickým prezidentem“, kterého už puritánská společnost nemohla vystát, jako by zapomněl, že Lora kvůli němu konvertovala. A něco z protestantských obav o svět na ni v těchto dnech také přešlo, na ni a stejnou měrou na Johannu, děcko s černýma očima.

Když ho poznala, měl ve vlasech pomádu, opravdové kadeře, muž a chlapec v jednom. Petrus byl u Brada Kilipa & partnerů jako čtyřicetiletý nejmladší, najali ho, aby dohlížel na přenos návrhů na kampaně pro měnící se formáty časopisů, během roku z něho byla pravá ruka Kilipova asistenta Oberholtzera; Hannelore Fleckovou poznal s jejími deskami na sekretariátu, odchytil ji a o půlhodinku později už představoval Oberholtzerovi, „Ober, podívejte, to je paní Flecková, má pěknou, uvolněnou ruku“. To také měla.

Ne že by ve dvaadvaceti jako čerstvá absolventka umělecko-průmyslové školy v Kolíně nad Rýnem hledala manžela, ale existence slečny Fleckové pod společnou střechou s jednou úřednickou rodinou v Kaiserswerthu, žádné návštěvy po dvacáté hodině, pěkně prosím, také nebylo nic, co si představovala pod pojmem život v porýnském duchu. Petrus měl alespoň v Unterbilku dva pokoje, trochu temné a ve druhém patře, ale vysoké a se štukem, hudební skříní, lednicí od Bosche, biedermeierovským kanapem – to zdědil –, a koncem května 58 tedy byla ruka v rukávě, dali si pár sklenic Altu na Starém městě, s dauphinkou se několikrát projeli sem a tam podél Rýna, dlouhé pohledy ze sedadla řidiče a ze sedadla spolujezdce nazpátek. Večer zůstal nezapomenutelný, protože biedermeierovské kanape se vprostřed rozlomilo, zatímco vedle v pokoji už dávno doběhla pětáctýřicítka s Chuckem Berrym a točila se pořád dokola, krrr-krrr.

Na Velikonoce po Kennedym byli mezi demonstranty, Lora v modrobíle pruhované sukni, připomínající obrácený šálek od Melitty, Johanna v předválečném kočárku s obrovskými paprskovými koly, Petrus ve svých pošetilých pantoflích s koženými podešvemi: nikdy víc (nikdy víc velikonoční pochod nebo už nikdy ve slipperech s koženými podešvemi, to si ještě bylo třeba vyjasnit); ale ze všeho nejvíc „Už-nikdy-válku!“ a „Nikdy atomové zbraně!“. Přitom se ukázalo, že sedm párů ze dvou set účastníků pocházelo z Pomony, což se dalo snadno poznat podle dětských a skládacích sportovních kočárků. V Pomoně žádné babičky na hlídání nebyly.

Na jihu sídliště Pomona zůstal zbytek původního sadu nedotčený, obrovská louka svažující se k silnici, ke spolkové silnici, která spojovala sídliště přes Jižní most s Düsseldorfem. Petrus sám kolem ní denně dvakrát jezdil, šedesátkou a na čtyřku, ale to byl jediný, pozemky ve svahu byly určitě nejlepší, odvrácené od sídliště a ne zas tak drahé, už vůbec ne ve srovnání s Düsseldorfem; ale ten hluk! A

tak Petrus narazil v pětadesátém při Velikonočním pochodu v botách od Hush Puppies (s krepovými podešvemi) na malou skupinku Pomoňáků, kteří se mezi sebou dlouho radili, vyptávali se sídlištního architekta, obvolávali úřady, a 1. srpna 1967 konečně navrhli městu Neuß, aby dalo u silnice navršil val a tím umožnilo „klidné bydlení v zeleni“, jak bylo slibováno. Protože inženýrská společnost tušila debakl, začala přistupovat na kompromisy. Schullerovi, strženi vlastní aktivitou, koupili Pomonu 133, jeden z největších pozemků vůbec, a zaplatili ji, jak se užaslý Oberholtzer vyjádřil, „z poštovní kasy“. Našetřeno vlastně měli dost. Dokonce si mohli ponechat alfu a přikoupit zbrusu nový VW Variant Kombi v zářivě oranžové barvě. Ten ovšem nadělal rámusu za dva.

Hannelore Flecková měla jasný a citlivý obličej, v němž bylo možné číst, rozpoznat zármutek ve studánce jejích očí nebo radost z toho, jak se zmenšily, krystalické, modrošedé kuličky, nebylo snadné odhlédnout. Tahy ve tváři Petruse Schullera byly tenkrát kožené a přísné, obočí, tmavé, se mu uprostřed téměř protínalo, ústa spíš stříbrná než rudá, cosi z mořského živočicha, když ho najdeme a rozřízneme; výsměšný rys, který se mohl obrátit v hédonistický škleb. Byla dost chytrá na to, aby nebrojila proti Elvisovi, protože to mužské srdce zatvrzuje a změkčuje jeho kolík; vsadila raději na opačnou kartu. Sotva to začalo, tušila, že to s ním nebude mít lehké. V maličkostech výřečný, v důležitých věcech zamlklý. Lehkost prvních týdnů, až na hranici grotesky, aby nebyla v tom, přicházela od ní, měla to z rodiny a on ji přijímal jako by nic. A jen tak se ze dvou stane pár, jak víme. Brzy se naučila krokům, které starší dešifrují jako rozpoutání pudů; polku koneckonců moc nemusela. Petruse bralo, co dělá tanec s tvářemi děvčat, otevřená ústa, slábnoucí oči, jakési jako-by, které nemá svůj pandán v realitě, ustrašené katoličky s jejich notorických zhášením, pustily ho sice k sobě, ale vždycky tak, jako by mu prokazovaly službu: Hannelore byla opak, tančila dobře a s rutinou, ale její nahota v sobě měla náboj, neznala meze, měla radost z toho se předvádět. A pak to překvapení, když párový tanec najednou vyšel z módy a hudba byla pořád černější, uvolněnější, a plná plechů: to se k ní hodilo, tahle směs prolamování a boxu – nebo jak by se to dalo popsat? –, ještě s ohonem, ale přece jen už v jiné době.

Z předválečného kočárku Johanna vážně a rozhodně vystoupila, klidné dítě, až to nahánělo strach, Petrus ji nosil na zádech jako trofej, věrný obraz fyziognomie Latinů. Marlena přišla na svět skoro holohlavá a nakonec z ní bylo blondáté dítě, takže se to dalo by se říci vyrovnalo, a konec. Pro Loru bylo obojí nové, pilulky i papež. Možná byla Pomona impulsem, rytmus jabloňových květů a ovoce, měla dojem, že děti se valí z předzahrádek do ulic a už není ani možné udržet si přehled. Marleně nebyl každopádně ještě ani rok, když Lora znovu otěhotněla; Kristina tedy byla něčím, čemu se v šoubyznysu říká přídavek, důvěrně známá píseň, kterou si

kapela šetří na konec, aby ji pak mohla složit bezdechému publiku vypulírovanou k nohám.

Johanna se brzy naučila běhat, aby si uchovala přehled. K údivu Pomoňáků plakávala potichu. Bez boje se vzdala své dřevěné stoličky ve prospěch Marleny, ta sama řvala jak pomínutá, když měla být zbavena trůnu Kristinou, takže Petrus byl nucen přivést z Düsseldorfu jinou; seděly pak proti sobě jako dvě královny v zrcadle. Johanně byly teprve tři a už krmila Kristinu jako chůva; ve čtyřech uměla plynně číst; a kdyby se jí v létě roku 1969, to jí bylo šest, svěřil stavební dozor nad Pomonou 133, necítila by se nijak nešťastná, vojačka rodiny, ulice a celého sídliště. V šestnácti byla schopná sednout na koně a vlastnoručně zahnat na útěk nepřátelský národ, otázkou bylo jen, který.

Možná za to mohla hrdá prehistorie římského založení – neúspěšné obléhání! –, která činila radě města potíže pochopit, že právě na kraji Pomony se musí postavit val proti automobilům. Pomoňáci navrhli, že při vyměřování a stavbě sami vypomohou, a dokonce se hotovili převzít náklady, což se úřadům vůbec nelíbilo, kam by to přišlo, aby si obecný lid sám stavěl hradby. Nejprve tedy rada města, kdysi nazývaného Novaesium a Nussia, později Nuys a Neus, rozhodla zrušit staré pojmenování Neuß, a namísto něj nazvat město „k zavedení jednotného způsobu psaní“ Neuss. To bylo 21. listopadu 1968, takže nikdo nebude moci tvrdit, že velké proměny doby se pevnosti na levém břehu Rýny vyhnuly. Patřila vůbec Pomona k pevnosti Nuys – nebyl to spíš nešťastný přívěsek budoucího dálničního systému, takže rebelové se budou muset obracet na zemský stavební úřad? A nesestával městský okrsek, do nějž se Neuss nafoukl, z velké části ze sídlišť obklopených spolkovými silnicemi a dálnicemi, takže z Neussu by se stalo, pokud by příklad Pomony získal další následovníky, spolčení malých pevností, takřikajíc hradů z písku? Psal se rok 1969 a ať to bylo člověku sebevíc líto, nedalo se v první chvíli vůbec nic dělat: čekaly je nové volby.

V takové situaci má člověk dvě možnosti. Buď si řekne, že řešení je v nedohlednu, anebo dojde k závěru, že cesta k nicnedělání už je uzavřená a odpovědní činitelé budou co nevidět nuceni jednat i proti své vůli. To si také myslel Petrus Schuller, pro lidi z reklamy je totiž typické, že jsou schopni abstraktní prostor, který se otevírá mezi krokem zpátky a vpřed, vyznačit a pootočít, ovšemže ve svůj prospěch, koleso dějin. Přivezl tedy z Düsseldorfu dvoumetrového architekta, který si v alfě posunul sedadlo spolujezdce až dozadu, takže Oberholtzer, který architekta doporučil a ze zvědavosti jel s nimi, musel po cestě přes Rýn mluvit s Petrussem jen ve zpětném zrcátku, neříkal nic důležitého, nic, na co by si Petrus později vzpomínal, kromě toho, že někdo z agentury zajel konečně

také do Pomony; také okamžik byl správný, protože pozemek s jabloněmi lze v létě obdivovat spíš než rodinný život v pěti v řadovém domku.

„To je vrchol,“ prohlásil Ober, když si pod kalhotami s vyžehlenými puky masíroval kolena. Protože pozemek neměl plot, museli se nejdřív ujistit, kde vlastně končí.

Jako by se to nedotýkalo jeho zájmů, nechal se architekt slyšet: „Jesli sem ta zídka nepřide, jste pěkně v loji.“ A to ještě, než dorazila Lora.

K Pomoně 133 se dalo dojít po slepé cestě, podél níž ležely vlevo tři lehce se svažující pozemky. První hraničil se sídlištní ulicí, poslední se zelení, kde měl vzniknout val, a prostřední představil Petrus jako vlastní. Ležel ve čtverci celkem šesti pozemků, k ostatním třem se jezdilo ze souběžné silnice.

„To dělá tři hranice pozemků, ale pět hromad kompostu, když do toho nepočítám tu vaší,“ shrnul architekt.

Petrus dobře rozuměl. „Ten úplně vpředu jsme nechtěli, byl by ale největší. Ten v jámě je moc malý. Tohle je čtverec. Člověk tu má veškerou volnost.“ Vytrhal plevel z bělošedého kvádrů, který tu vyznačoval jižní roh.

„Já bych to tu uzavřel jako hrad,“ řekl Ober.

„Jednou atrium kolem dokola, ale to už pak nic nezbyde,“ byl architekt proti. „Jak to smí bejt vysoký?“

Petrus: „Devět metrů a pár drobných. Klasický hřeben, pokud chce člověk mít střechu.“

Architekt: „Na tu bych se vybod.“

Ober: „Nemusí to být žádná savojská vila.“

Architekt: „A proč ne?“

Od 105 ke 133 to bylo jen pár minut chůze, ale připomínalo to návrat do ráje. Nejprve příjezd k řadovým domkům, kuchyň vedle kuchyně, záchod vedle záchodu, pak střední zastavění, černošedé cihlové domky uprostřed dřímajících zahrádek, a nakonec, na druhé straně jižní sídlištní ulice – která se jako všechny ulice v Pomoně také jmenovala Pomona, kdo si to jen vymyslel? –, zbytky ovocné plantáže, už odkvetlé, ale plody ještě stěží poznat, stejně jako u Lory. Petrus nebyl z katolíků, kteří měli přijímač nastavený na Radio Roma, přivedeš mi na svět dvanáct dětí, i kdybys při tom měla zemřít, to ne, ale přesto na ni naléhal, aby pilulky odložila. Bylo by pěkné, kdybychom měli ještě taky kluka, a pak, když bylo po periodě, před třemi týdny, lehce obrátil a litoval, za holku by byl stejně rád. Vrátila se do agentury na podzim 67, po Kristině, místo sukně nosila kalhoty, vlasy na půl délky, čtyři týdny zmatená kvůli nové technice sprejů, než to zvládla, ilustrace se teď musely blýskat jako kapoty aut.

Na druhé straně Pomony narazila na slavnou trojku. Architekt počítal, že patnáct procent stromového porostu by bylo možné zachovat. Zahradu otevřít k jihu, jasně. Do malého bloku s logem pivovaru produkujícího Alt nakreslil dvoupatrovou stavbu s plochou střechou, zčásti na kůlech. Srdečné přivítání pro paní Schullerovou, ta překvapená přítomnosti Obera. Stáli asi tak uprostřed jižní hranice pozemku a ukazovali na imaginární dům: fasáda směrem na západ, služební trakt na špalcích severo-j jižně, podél slepé cesty, příjezd do dvora, respektive na zahradu odzdola, obytný trakt jako uzávěr k rovné půdě západně-východně, zčásti odsazený, záleží na počtu dětí, a ateliér v každém případě až nahoře, kvůli hornímu světlu.

„Jaký ateliér?“ ptá se Lora.

„Váš, milostivá paní,“ říká architekt.

Ještě týž podzim je prosondována půda, vyměřen pozemek, poraženy stromy a vykopány kořeny, a před příchodem mrazů stojí podsklepení. Johanna s velkou odřeninou na Mikuláše, protože někde spadla, i když hrát si na pozemku měly děti zakázané. „Nebo možná právě proto,“ říká Petrus, „asi jsme jim spíš měli ukázat, kde to jde.“

Jeho dar předpovídat příchod něčeho, čemu nelze zabránit: v březnu nastupuje město Neuss se třemi lopatkovými rypadly a začíná vršit demoliční materiál, přivážený tahači s přívěsy, do tvaru valu. A tak se město a Schullerovi předhánějí, ale ti skončí dřív, 1. listopadu 1970 se stěhují, v únoru nato město pokračuje se stavbou valu. Jižní okraj Pomony vypadá jako měsíční krajina. Děti stojí ráno v osm u okna, když se začíná. Lora ví, že se teď nesmí rozčilovat. Slovo atelier nepřijala, říká mu prostě pracovna. Ale je to velká, světlá a čistá místnost, s kreslicím stolem Marabu pod lampou. „To je můj vynález,“ vtipkoval Ober při slavnostním křtu. A na tom něco bylo: Ober přišel na to, jak zabránit věčným návratům vdané ilustrátorky do hekticky expandující firmy. „Zakázky budou pořád, z toho nemusíš mít strach,“ prohlásil Petrus, ale z toho má právě strach, že Petrus jí bude nosit zakázky a odnášet si návrhy – a ona uvidí jen to, co si sama vymyslela. Z měděného kotle ukápla kapka... jako slza. Nemoc z povolání.

Pomona 133 patří dětem. Lora se ptá, zda je lepší si řídit život podle svého, nebo se nechat unášet. Načrtává si do malého bloku návrhy do revue, falangu slečen zleva jako otazníky, zprava jako vykřičníky. Dokonce i Fabiana přijala děvčata jako hračku, nemůžou se už dočkat, až ho budou koupat, balit a ukolébávat k spánku. Celý potěr z řadových domků nemůže chybět, zůstávají, jak dlouho to jen jde; naštěstí mají děcka také svůj režim. Johanna vždycky v čele, ať je jich patnáct nebo čtyři. Marlena se ale drží stranou. Možná to s těmi westerny jen tak hraje. Lora se posadí do opuštěného pokoje s televizí, běží jeden z těch seriálů, naprosto

nepochopitelných, zvlášť když se vypne tón. Nechá to tak. Marlena se trochu vyleká, když se Lora vrátí, chová se k vlastní matce nedůvěřivě nebo se cítí přistižena, ale zakrývá to, ústa pootevřená, oči sklopené. Povaluje se na koberečku. Smiřovací scény v rodině, snad až trochu přehnané. Raně ve večerním světle. A najednou Marlena sedí, nohy natažené a obepnuté rukama, hlavu na kolenou jako amfora. Nehýbe se. Na obrazovce dobíhají titulky: název, herci, produkce, písmo jakoby psané perem, zubaté, kolísavé, bílé na černém. Marleně je šest a půl. V okamžiku, kdy se objeví hlasatelka, se sesune k zemi, překulí se na zádech, podívá se matce do očí a blaženě zašeptá:

„Je to pokaždé přesně to samé. Úplně přesně.“